

# Napórások Debrecenben

Szép hagyomány már, hogy minden évben összejönnek a napórák kedvelői az őszi nap-éj egyenlőséghez legközelebbi szombaton. 2015. szeptember 19-én rendeztük meg a XI. Napórák Találkozót Debrecenben, a nemrég elkészült Agóra Tudományos Élményközpontban. Debrecen, a cívisváros, mindig szép élményeket nyújtott számomra, így most is örömmel fogadtam az ötletet, hogy itt találkozzunk 2015-ben. Zajác György, a Magnitúdó Csillagászati Egyesület (MACSED) elnöke volt segítségemre a program megszervezésében és – házigazdaként – a lebonyolításában is. Az eddigi találkozók menetét kissé módosítottuk, mivel az ország más részeiről érkezőkre is figyelemmel szerettünk volna lenni. Ezért az előadásokat a délutáni időszakra tettük, és a találkozó programját a város nevezetességeinek megtekintésével kezdtük.



A Baltazár téri napóra a Napudvar Baráti Társaság alkotása (szborlap.hu)

Tíz órára már szinte a teljes csapat együtt volt a Nagyállomás bejárata előtt. Gyönyörű, napsütéses időben indultunk el a Petőfi térről és sétáltunk végig a Piac utcán a Nagytemplomig, meg-megállva a csillagászati vonatkozású látnivalóknál, így a később érkezők is tudtak csatlakozni hozzánk.

Az Iparkamara utca sarkán várt ránk az első látnivaló. A Kereskedelmi és Iparkamara

eklektikus stílusú épületének kupoláján glóbusz látható, melyet három nőalak tart (Betlen Gyula 1911-ben készült alkotása). A város főutcáján, amely a késő középkori vásárok idején kapta a Piac utca nevet, tovább haladtunk XIX. századi klasszicista és XX. század eleji szecessziós és eklektikus épületek között. A Piac utca 58. számú ház falán látható emléktábla tanúsága szerint az épület helyén álló házban élt Fazekas Mihály, a Lúdas Matyi szerzője. A domborművek a Lúdas Matyi öt jelenetét ábrázolják, egy pedig Fazekas és Csokonai barátságának állít emléket.

Néhány méterrel arrébb, a Piac utca és az Arany János utca sarkán álló ház egykor szintén kereskedőház volt, ezt jelzi a homlokzata fölött emelkedő Merkúr-alak (Stróbl Lajos 1889-ben született alkotása). Visszatérve a páros oldalra, egy modern lakóház homlokzatát díszítő kerámia-domborművet vehettünk szemügyre: Csekovszky Árpád 1960-ban született alkotását (A kereskedelem szimbóluma). Itt is Merkúrral találkozunk, hiszen az alkotó megmintázta a római istenség portréját és szárnyas botját is, továbbá a vidék gazdaságát jellemző jelképeket (többek között egy Nap-ábrázolást is láthatunk, amely utalás lehet a napfényes Hortobágyra).

A Debreceni Első Takarékpénztár szecessziós palotája nem bír sok csillagászati vonatkozással, csupán annyival, hogy Zajác György valamikor ebben az épületben dolgozott, igaz, nem bankárként.

A Kossuth téren megpihentünk egy rövid időre a díszkút mellett, hogy egy pár csoportkép készülhessen, háttérben a Nagytemplommal. A templom mögött, a szépen kialakított Romkert kávézó kiállítótermében megnézhattuk a Szent András-templom és a Verestorony feltárását bemutató tárlatot.

A Múzeum utca sarkán álló történelmi nevezetességű líciumfa érdekes legendáját



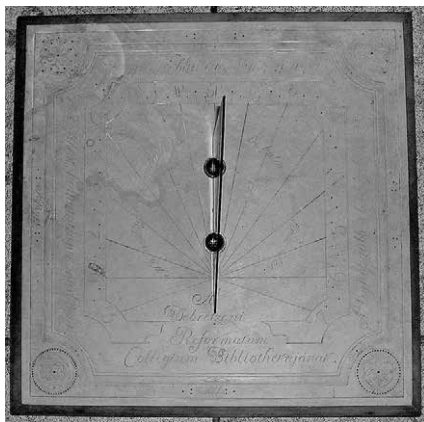
A találkozó résztvevői a Nagytemplom előtt

meghallgatva kis csapatunk átsétált a tér másik oldalán levő Református Kollégium épületéhez. A Kollégiumi Iskolatörténeti Múzeum szép vízszintes napóráját sajnos nem tudtuk megnézni, de a Magyar Napóra Katalógus internetes oldalán ([manapka.mcse.hu](http://manapka.mcse.hu)) a többi debreceni napórával együtt megtekinthető.

A városnéző séta végére azért nem maradtunk napóra nélkül, mert a Baltazár Dezső téren pár éve átadott „virág-napórát” alaposan szemügyre vettük, körbejártuk és szakmai szempontból is elemeztük. Sajnos az alkotók, Mihály Jolán és Tulok László, csak a délutáni előadásokra tudtak a társasághoz csatlakozni.

A séta, a jó levegő és a sok látnivaló meghozta a résztvevők étvágyát, amit a Kálvin téren egy hangulatos pizzázóban sikerült némileg csillapítanunk. Innen a társaság az Agórába ment a délutáni program, az előadások meghallgatására, és az itt található csillagvizsgáló megtekintésére.

Abban a szerencsében volt részünk, hogy az előadásokat a GalileoWebcast munkatársai felvették, és a honlapjukon megnézhetők (<http://archive.galileowebcast.hu/>). A kezdeti technikai nehézségeket Tepliczky István és



„Ha a Nap, én is szolgálók; De külömben nem használók.  
A Debretzeni Reformatum Collegium Bibliothekájának”  
készítette Devetseri István 1830-ban. A napórát az  
Iskolatörténeti Múzeum őrzi

Nyerges Gyula segítségével sikerült leküzdeni és megnyitni az előadások sorát. Göczey András a gízai piramisok naptárként betöltött szerepéről beszélt. A tanulmány arról szólt, hogy a három nagy piramis és a mellettük látható három-három kis piramis hogyan segíthette az ókori egyiptomi papokat az év nevezetes napjainak meghatározásában.



Kilátás az észlelőteraszról. Középen az 1990-es évek elején bezárt régi debreceni bemutató csillagvizsgáló kupolája látható

A Napudvar Baráti Társaság képviselői (Mihály Jolán iparművész és Tulok László) eddig elkészített napóráikról meséltek. Ismertették a Baltazar téri napóra telepítésének körülményeit is, amit korántsem nevezhetünk ideálisnak, de mint láthattuk, sikerült megoldaniuk a feladatot. Mihály Jolán a bemutató végén javaslatot tett egy alapítvány létrehozására az egy éve elhunyt Ponori Thewrewk Aurél emlékére.

Keszthelyi Sándor is Aurélra emlékezett, napórás munkáinak bemutatásával. 17 olyan napórát ismerünk, melyeket vagy ő készített, vagy a létrehozásban szerkesztéssel, tanácsadással segített. Az utolsó napórája – egy ritkán látható poláris napóra – Paloznakon, alig egy évvel elhunyt előtt lett felavatva. Ennek a napórának a papírból elkészíthető modellje volt az idei találkozó ajándéka is, amely letölthető pdf-fájl formájában a napóra adatlapjáról.

A szünetben ki-ki felfedezhette az Agóra belső tereit, vagy éppen a kávéautomata működési elvét.

Szünet után Illés Tibor tartott élménybeszámolót angliai utazásáról. A jó hangulatú beszámolón mi is átélhettük Tiborék utazásának számtalan kalandját.

Herczeg Tamás érdekes előadása a marsi napórákról szólt. Igen! A Marson is van napóra. A bolygó gyenge mágneses tere miatt a Nap segítségével tudják a földi űrközpont munkatársai a földrajzi, pontosabban a marsrajzi irányokat meghatározni.

Végül házigazdánk Zajác György egy régebbi előadását porolta le kérésemre, és mutatta be az általa készített számítógépes programot és játékait az „analemma nyolccsal”. Megnézhettük, miként változna az analemma, ha nem a Földön, hanem a Naprendszer más bolygóján lennénk, és ezen más-más paraméterekkel milyen formát rajzolna ki a görbe.

Vendéglátóink az előadások után megmutatták, hogy a kis toronyban elhelyezett kupola milyen műszert rejt. Az észlelőteraszról szép látványt nyújt Debrecen panorámája. A találkozó utolsó programja az aulában felállított felfújható planetáriumban volt. A hosszú, de tartalmas nap méltó befejezése lett ez a bemutató. 2016-ban Szombathely lesz a találkozó helyszíne, ahol hasonlóan gazdag programmal és érdekes előadásokkal, no meg a szép vasi megyeszékhely látványóival várunk mindenkit.

*Marton Géza*



A debreceni Agóra Tudományos Élményközpont Kovács Péter DLA és Lengyel István tervei alapján készült el 2014 végére. Az új létesítmény afféle tudományos játszótér, ahol különféle eszközökkel játékos formában ismerkedhetnek meg a gyerekek a fizika és a csillagászat világával (Marton Géza és Mizser Attila felvételei)

